

Tale ved Samuel Steinmanns minnestund

Guri Hjeltnes, direktør HL-senteret

Statsråd, eksellenser, kjære alle i familien Steinmann, kjære Henny.

Kjære familie, vi føler med dere i sorgen. Dere har mistet den umistelige. En far, en bestefar, en oldefar, en kjæreste, og mange flere roller har han hatt i den store familien dere som i dag har vært samlet ved gravlunden og tatt farvel. Og – det er en stor skare av venner som har deltatt. Og en stor skare har kommet hit, til minnesamværet. Hjertelig velkommen!

Samuel – Sammy – Steinmann var en meget god venn av HL-senteret. Jeg tror faktisk at de aller fleste som arbeider her hos oss også føler de har mistet en nær venn. Helt fra senterets første start, var Samuel opptatt av hva HL-senteret skulle være og av hvordan det utviklet seg. Han er selv en sentral person i vår Holocaust-utstilling, et filmintervju med ham går kontinuerlig. For å si det slik, senteret har minst 150 skoleelever hver uke som besøker og undersøker utstillingen og lytter til intervjuene i det vi kaller norskegangen i utstillingen. I tillegg kommer andre besøkende, turister. Tenk det – noen lytter her hver eneste dag til Samuels historie!

Samuel har likt å komme hit. Jeg vet ikke hvor mange ganger vi har tilbudt å spandere drosje til ham og Henny til og fra ulike arrangementer. Men han har sagt: Taxi!? Jeg kjører! Uansett ruskevær, snø og storm, Samuel var operativ og ordnet opp selv.

Når vi her på HL-senteret tenker tilbake på de siste årene, har Samuel Steinmann vært en flittig gjest. «Dette stedet er mitt», sa han. Han kom 9. april i fjor da senteret fikk skipsklokken fra Donau. Han var ikke vanskelig å be da vi også inviterte en skoleklasse fra Majorstua, som møtte ham til samtale samtidig. Elevene satt musestille, og da endelig en våget å stille et spørsmål, senket elevene skuldrene. For Samuel var så liketil overfor dem. Og: Elevene spurte om alt,

virkelig om alt, og Samuel svarte. Han møtte dem. En jente gråt, og hun ble tatt vare på. Rektor sa etterpå – for en ære for oss å møte ham.

Samuel deltok hele dagen for nesten nøyaktig ett år siden, 4. mai i fjor på Eidsvoll 1814, da var Samuel og Henny der fra tidlig morgen til sene kvelden, ved en markering av Grunnlovens paragraf 2, på dagen 200 år siden eidsvollmennene ekskluderte jødene fra Riket. Samuel var levende opptatt av Grunnloven, diskusjonen på Eidsvoll. Og da det var slutt, langt på dag, og mange av oss gikk matte på toget til Oslo, var Samuel den første som svingte ut av parkeringsplassen i en lav sportsbil, i full fart.

Samuel ville ikke reise bort på datoene 26. oktober, 26. november eller 27. januar. Han ville gjerne være med på de markeringer som fant sted. 26. november i høst, på datoen da Donau forlot Oslo med 532 jøder om bord, ble han markert i Gamle Festsal i Oslo, da et maleri av Knut André Vikshåland ble avduket. Kunstneren, som er her i dag, var inspirert av Elsa Kvammes film «Trikken til Auschwitz». Bildet har HL-senteret i dag hentet fra Universitetet i Oslo, og det henger i det midterste rommet – i hagestuen. Samuel selv var veldig fornøyd med bildet, og det er veldig ham. Ja, så vi har ham med oss.

For årets internasjonale Holocaustdag, var Samuel invitert til Auschwitz, til den store 70 års markeringen av frigjøringen i januar 1945. Helsen var ikke god nok. Statsminister Erna Solberg ville gjerne møte ham før hun reiste ned, og Samuel sa: La oss møtes på HL-senteret. Dermed kom de hit, søndagen for Holocaust-dagen, statsministeren og de overlevende Herman Kahan, Edith Notowitz og Samuel Steinmann. Det ble en fabelaktig dag. Statsministeren hadde god tid, sikkerhetsvaktene pekte på klokken, men Solberg brøt avtalen etterpå og samtalte med de tre, sammen og hver for seg.

For oss på HL-senteret var det viktig å gjøre noe ekstra med denne 70-års markeringen av Den internasjonale Holocaustdagen. Og Samuel var med. Vi inviterte to skoleklasser til Fanehallen – før markeringen på Akershuskaia, en videregående klasse fra Stovner og ungdomsskoleelever fra Lofsrud for å samtale med Samuel. Vi strømmet det, og undervisningsavdelingen fikk inn spørsmål fra skoler utover i landet. Klassene som var ansikt til ansikt med Samuel var litt stive

og usikre. Samuel og Henny satt der. Jeg hentet Samuel til den ene klassen før samtale begynte, det ble latter og gode historie. En jente sa: Kan jeg få ta på deg. Sammy svarte: Du kan ta på meg overalt! Og det ble en rekke selfies, og Sammy smilte og holdt galant.

Elevene var kjempegodt forberedt, de hadde sett filmen om Samuel Steinmann, men var litt Starstruck. Men også her oppsto nesten magi. Enten det var ungdom eller voksen: Selv det enkleste spørsmål møtte han med det største alvor, eller med et smil og en latter. Samuel nådde fram og at de kunne fortelle noe mer når han var til stede.

Det er vemodig at et tidsvitne som Samuel Steinmann er borte. En som var en menneske bro til begivenheter i en epoke med systematisk menneskelige ondskap, som vitnet om det nazistiske tilintetgjøringsmaskineriet.

Vi er ikke her hos oss redde for at historien blir borte. Men vi vil savne mennesket, den varme personligheten. Sammy var en begavet formidler, han ga et enkelt spørsmål en introduksjon, et svar og en avslutning. Han møtte enhver med åpenhet og toleranse.

Vi her på HL-senteret vil savne ham, stemmen, latteren, kunnskapen, erfaringen. Det ligger i vårt mandat en forpliktelse til å forske og formidle om Holocaust og andre folkemord og om minoriteters liv og vilkår i Norge. Denne forpliktelsen skal vi bære videre, i Samuel Steinmanns ånd.